

Europees Parlement dwingt af: alleen EU-geld bij naleven rechtsstaat

EU-landen die geld krijgen uit Brussel moeten democratische waarden als een onafhankelijke rechtsstaat respecteren. Na jaren discussie bereikten het Europees Parlement en de lidstaten donderdag een akkoord hierover.

[Marc Peeperkorn](#) 5 november 2020, 17:44

In Hongarije werd in juli gedemonstreerd voor persvrijheid. Beeld Reuters

Europarlementariërs reageerden jubelend op het akkoord. ‘Dit is een mijlpaal voor Europa. Een land dat de rechtsstaat niet respecteert, zet zijn EU-subsidies op het spel’, aldus D66-europarlementariër Sophie in ’t Veld. ‘Het valt niet uit te leggen aan EU-burgers waarom hun belastinggeld blijft doorvloeien naar lieden als Viktor Orbán of de Poolse regeringspartij, die systematisch de democratie en de rechtsstaat hebben afgebroken in hun landen. De EU is een waardengemeenschap en daarbij hoort: geen EU-geld meer naar corrupte autocraten.’

Haar CDA-collega Esther de Lange noemde het akkoord ‘een goede stap vooruit’. Ook de sociaal-democraten en Groenen prezen het akkoord, waarbij elke partij het succes claimde.

Sinds Hongarije en Polen hun rechtsstaat steeds meer knevelen, woedt in Brussel de discussie hoe deze landen weer in het democratische gareel te krijgen. Het ontnemen van hun stemrecht in de EU – de zogenoemde ‘nucleaire optie’ – strandt tot nog toe op verzet van de betrokken lidstaten.

Niet scherp genoeg

De vorige Europese Commissie kwam, aangemoedigd door het parlement en een deel van de lidstaten, met een voorstel dat het verkrijgen van EU-subsidies koppelt aan naleving van de rechtsstaat. Na veel gesoebat besloten de Europese regeringsleiders deze zomer in zeer algemene bewoordingen dat de financiële belangen van de EU beschermd moeten zijn door een goede rechtsstaat in de lidstaten.

Het Europees Parlement, alsook landen als Nederland, Finland, Zweden en Denemarken, vond deze tekst niet scherp genoeg. Onder druk van het parlement zijn nu niet alleen sancties mogelijk (stopzetten of terughalen van EU-geld) als er daadwerkelijk sprake is van het schaden van het financiële belang van de EU, maar ook als de kans daarop bestaat omdat de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in een land steeds verder wordt ondermijnd.

Verder wordt verduidelijkt wat precies onder aantasting van de rechtsstaat wordt verstaan (geen onafhankelijke rechters; geen correctie van willekeurige of onwettige besluiten; belemmering beroepsprocedures) en zijn zaken als belastingfraude en belastingontwijking ook reden om in te grijpen, net als het inperken van burgerlijke vrijheden.

Gekwalificeerde meerderheid

De Commissie moet onderzoeken of er reden is om EU-geld tegen te houden of terug te vorderen. Daarvoor is een strikte termijn afgesproken van zes maanden. De Commissie stelt vervolgens (indien nodig) een sanctie vast, de lidstaten nemen het besluit daarover, in principe binnen een maand. Dat besluit moet door een gekwalificeerde (ruime) meerderheid van de lidstaten worden goedgekeurd. Het parlement had liever een gewone meerderheid gezien – dat geeft Hongarije en Polen minder kans een blokkerende coalitie op te zetten – maar verloor deze slag.

Studenten, boeren, bedrijven en ngo's die EU-geld ontvangen, mogen niet het slachtoffer worden van corruptie of ondemocratisch gedrag van politici waar ze zelf niets mee te maken hebben. Deze ontvangers van EU-geld kunnen bij sancties de Commissie vragen hun deel van de subsidies voort te zetten.

Het Duitse EU-voorzitterschap dat het akkoord uitonderhandelde, moet het nu voorleggen aan alle lidstaten voor goedkeuring. Naar verwachting zullen Hongarije en Polen tegenstemmen, maar dat is onvoldoende om het tegen te houden. Wel kunnen Boedapest en Warschau de nieuwe Europese meerjarenbegroting (1.074 miljard euro) en het Europees herstelplan (750 miljard euro) met een veto treffen. Daar hebben de twee landen eerder mee bedreigd, maar dat wordt in Brussel als bluff gezien. Polen en Hongarije ontvangen immers miljarden euro's per jaar uit het EU-budget.